

Hogy követkerik ebből hogy a vízbe merített test
elvész a súlyosságából? - -

A mennyi a testből elmerül, a többi víz annyira
tart a test súlyából, a mennyi volt a súly az
az előtt ott volt víznek - nem tudván hogy
a víz az azon helyen nem az iménti víz,
hanem egyéb vagy on. - -

Hogy tudaték meg innen hogy p. a. az
arany mennyi sűrűsége a víznél? -

Ha meg mérve kün a csáskán arany
48 grán, vízbe merítve csak 45 grán;
egy grán, vízbe merítve csak 45 grán;
az az elvesztett 3 grán, azt mutatja hogy
annyi fűzetű víznek súlya 3 grán, fe-
hát 48 az az 16 sűrűsége az arany a
víznél. - - -

A hígak súlyosságait hogy mérve meg?

Az előtt különböző méretű testek egy-
azon mértékben ugyan azon egy hígba meg-
adják azon test sűrűségét súlyosságát:
de azon egy méretű test különböző hígokba
merítve el azon hígoknak súlyos-
ságát adja meg: ugyan is minden híg-
ban annyit vesz el a súlyából a be merített

test

test, a mennyit annyi fizesű víz nyom; te-
hát azon higotban elvesztett súlyból a bé-
merített testnek, ki jön hogy mennyiszorak-
-kora a súly az egyék hígna mint a má-
siknak egyenlő fizesű alatti. -

De azon egy szilárdnak különbözö higot-
ban botsittatva áltól is a nélkül hogy egészen
el merülne meg lehet a higot súlyoságát tud-
ni, abból hogy mennyire a szilárd testnek
merül el: ugyan is azon szilárdnak súly a
változatlan, egyenlő azon hígna súlyához
a mennyi az el merült részének helyén volt-
innen az aranométerek, melyeknek nemek: a
pálinka, bor, sör is must mérő szerszámok.
Példázza a házo műkor édes vízből a sós-
tengerre mégyen, az édes vízbe mélyebben
súlyedven, hogy a bémerült része helyén
volt víznek súly a testhez házo súlyához
egyenlő legyen, a sósba több részre állván ki.
A Pálinkába minél kevesebb víz van benne
annál mélyebben súlyed benne a mérő-
szám, de vigyázni kell mert ha meg me-
geedik a pálinka meg gyérül, s mélyed-
ben súlyedven a mérő szerszám jobbnak
lathatónak mint a mily en; ha hialeget
hozzát

hosszát meg tömörségül az eladó családok.
A must minél tömöttebb annál jobb, s annál
túlyosabb áll a must mérő szesztám; s ugyan az
a forrás előtti való próba ez: a borra nézve
tudni kell a helyet és esztendő, s a borral
nemét és elkészülése stádiumát. Külömben
a bor próba szerint kevesebb murato ha-
sán bír károsanul jobb a ^{lehet} másikkal, az egészen
el készült tiszta ok nem főtt, nem előzárson
sajtos, nem apru szőlő, a könnyebb fajta
bor annál jobb minél mélyebben sütyed belé
a bor próba s: mint vala a pálinka kád: de
a Madérai Tokai borokba mélyebben
sütyed a úrnél, s Erdélyben is van ordinát
bor melybe annyira meggör mint a úrbe
pedig a leg első borok közül valók. —

Az ezek által kitanult tesztnek súlyos
ságarai mi módon alkalmazzuk?

1. ön Ha tudom hogy egy Cubik láb víz
az az három veder = 56 Font, s tudom hogy
annyos tesztnek feresés és súlyoságai, az az
mennyiség súlyosabb a úrnél s: mer a úrnek
súlyosága egynek véterik: /innen tudom
hogy egy Cubik láb arany hány Font, egy
negyvenes horoló ^{ből} hány Font. — mert a forta
arany

arany súlyosága is $\frac{1}{2}$ elhagyva a Fractio:
tehát egy Cubik láb arany is $\frac{1}{2}$ 56 Font, s ha
a bor súlyoságát is mint egy akkoránok vesszük
mint a vízé: $\frac{1}{2}$ mint hogy sokszor van
benne víz: / egy 40 veder = 13 $\frac{1}{2}$ egy harmad ~~13~~
56 Font az edényen kívül. — —

2. Egy regulárisan készített vízbe elmerítve
56 Fontos vész el a súlyából nyilván a fész
egy cubik láb, ha két annyi vész el két
Cubik láb s. — —

3. Ötven hat Font arany hány Cubik láb
ha víz vödré egy cubik láb vödré mint hogy egy
súlyosabb is $\frac{1}{2}$ kisebb a fész, s az honnan
akár hány Fontnak valamely Jajrája testből
kiesik a fészre ha a súlyosága tudatik
előbb vörnek gondolva s az után súlyosá
gához képpent az iménti módon orámitva
fészre. A kinek tettük az Archimedes
problémáját, s az hogy mennyi kell egy
könnyebből a súlyosabb melle kőni hogy
a vízbe le merjen, meg tanulhattya. —

A hígak két vizelőjének rend szerint a víz
véterőin $\frac{1}{2}$ mint a lég arány terjedékeneknél mellet
akár mint árve nyoma s a lélek mely melegben
is arany mennyiséget meg tarthat. Később jön
a víz a mozgásba. — —

B. 601/2^v

István Lakatos Károly

Hányféle a víz mozgása?

Természet és mesterséges

Hogyan lehet a víz sebességét megmérni?

Egy uho vesz uya, egy perka ott
a leggyorsabb mulatja ki, de annak
több mesterséges módjai

Miképpen lehet a víz folyását?

A víz gyors, a vízhez képest kevés fe-
nyes ha egy más sebesebb vízbe
rakad / kíváncsi neked legyél / a többi
bol sokszor a be rakado víz a más,
kor minden abba omlik edő nélkül
ki áramlik.

Egy nagyobb ke felem felület
le felé mindenütt egy sebességű?

Legalább feneknél a sűrűdés
miatt kisebb, de aron felül a
felületi nyomás miatt nagyobb sebesség
mint felül - sőt a partoknál is kisebb
a sűrűdés miatt, melyért a víz köze-
pen sebesebb víz, saljából vesztve
megsokszor áll.

Miképpen lehet igazítani a víz
folyását, s hogyan lehet meg a körök?

Für nyor s egyebb víz kereső s
olyan helyt keresedő vesztéből kúmború

Zo nyolabok észirelőnek melyekből
parabol lehet lehet emelni, lehet
földet el hordatni qu'bület be tölteni
alcár kigyozások és vágósavak
külömbben, csak meg kérdve a víz
nek új usat nyitni. —

A messzeséges folyóira nézve, mit
a különös sebben g. jegyzendők?

Ha egy pléh pohár víz függőleges
spargán áll és a ~~fenekelen~~ egy jutányi
sark, a víz aronnal ömölve ki a
jutón parabola alakulag, a juhár
tul fele áll. innen a Legner ~~hydro~~
ulica mechanica, mely a leg egyszerű
subb malma lehet észireteni, a
legül hasznos malomnál 4. szer nagyobb
hosszal. —

A víz emelésre talált módok kö:
Zül: némelyek a leg tömítés által al
is esik, mások a nékül: az utóbbira
peldák: Orehinével víri Clavara
Drehtwerk, Deier ~~Heber~~ ~~Emelőkész~~

A leg hányos nagyobb befektetés
ki?

Megedig csak más fél érem
alvára kerülni képestrehozott.

A föld hinen semmiféle sem van e?
A felső

A felső rétegek süllyedni önmagukban
nyomulnak. Ha egy lüveg be dugva
a helyre vicszik, s ott ki dugatva
tömörebb lég ki szívó, q perditva
ha a begyől be dugva vicszik, s
sott ki dugatva a völgybe lévő tömő-
rebbég be rohan. - A lég olyan re-
hár, hogy y. - vedermi mint egy kő
lőr nyom. - ha a föld körepe bele
egy tőr gondolat mint egy kő.
A 10 m földnyire a tömölés a kő
törvénye sarkana a fele, a melyen
fel fele, ottan ottan az arany uszta.
A hegzen qzerebb levén a lég nem
lehet e eren qzerebből a hegy
magasságára iselni? Igen-is

A lég nyomása megyiséget mutatja
a Barometrumba álló Chigony, az
hol a fenn lég üreség van, más
felől a lég sea nyom; eren üreség
nevezetik vacuum Fori librum -

Válroo ugyan azon erő mefét a lég
a Barometrer higan-székő para
nyom, kőre sán: mal mindegy 28 bar

B. 60114

32. libas tról magis aqua hignon
ohlopor bir el, 14. hignon belye
be vir seleduen 14. ber magos.
sabbat, tehat, mirr egy 32. libas
a hignon a viriel 14. ber sub osabb
leven. -- Tonicelli a hagn. Pollic
elmes tanisvany a larva, hogn
egy Florentia. Kesse 12 32.
labon felül nem pufol,
hatya fel a viriet, le ratta
anon regi eto bal vele meny
hogy Natura hons va cuum,
Larvan, hogy 32. labon felül
non hons va cuum; anon
hignon al reven probat a
probat, latta, hogy a me.
nyiser sub osabb a hignon.
anyisor kissebb magos hagn
ohlopor bira leg el! --

Iraa Benlo

Vagy on egy va cuum Gistickianum.
Oho Genik Magdeburgi város bira
valara fel antea pneumatikat
egyebbel együtt;

Vagyon egy vacuum Guerichianum:

otto gentle magdeburgi város bíró taláta
fel az antlia pneumatica több egybekkel együtt,
a német orv. diéta előtt ~~produealra~~ ar. ugy-
nevered kemény fém magdeburgicat, a melyet
egymás ^{hoz} ~~melle~~ tétetve, belől a lég meg gyén-
tetve ugy ösve nyomattak, két felől a lég al-
hozz több lovakkal alig lehetett el valórtani.
Ezen antliával és gyéniterni lehet a léget, de
lég ürességet elé hozni lehetetlen; mert minden
hi hurárával az embolusnak és fel omlék
az ~~elebbi~~ ^{elebbi} helyének, 's az embolus hi hurára
al- let és új helynek summájára. -

Mitoda főbb experimentumok vagynak
az antliával?

1., Az általa eléggé meg gyénitett légben
egy darab arany, 's egy pihetske egyenlő
sebességgel esik. -

2., A pendulum alár egy darab arany-
nyal alár egy pihével egykörülogi de a
rövidebb sebesebben a fernebbi körén-
t.

3., Akármely hangos esengettyű
a "üto" kalopáts al- hangor nem ad. -

4., Az atrérol a kova éppen ugy
út atrérol forgátsokat le, de atrérol marad-
nak el igétker; A hol éles lég van ezen atrérol
darabotokah a surlodással kámadt meleg
oxigeniumot

oxigeniumot véve g gyulnak) s oxidálva
lehet papírra hullatva látni. -

5. A gyertya mindig a tű alsóik, az
állat el hal. -

6. A barometrum le áll-e az

7. Ha két lég rugalma egymás ellen
dolgozik, sőt vagy egyikhez, vagy másikhoz
vagy mindenkéhez járul is valami, a nyug-
léthe mi kívántatik? és mi a mozgás?

8. Mindenütt előre kényszerítő erővel kell
rámítani; p: o: ha egy karafin víz pohárba
le fordítatik fenn lég van, s annak bizonyos
rugalma; a víz a karafinba ha a pohárbeli
víz színén felül 17 crot magas, ezen víz fel crot
lesz kényszerítő erővel; mert a kényszerítő erő
súlyosabb; a pohár víz színére a külső lég
rugalma ha a barometrumba 28 crot a kényszerítő
erővel, ugyan a mi u: m: 28 crot, ekkor ezen
28 crot egyenlő az említett fel crottal, mely
a karafinba felüli lég rugalmához, az könnyen
is ezen rugalom 17 és $\frac{1}{2}$ crot. Ha az egymás
ellen dolgozó erők körül valamelyik nő vagy
apad, nyilván mozgás lesz. -

9. Mik azok a mik a lég
rugalmát nevelik főképben? -

A főmű

$$s = e + p$$

$$28'' = e + \frac{1}{2}''$$

$$= e + \frac{1}{2}''$$

$$(27 + \frac{1}{2})'' = e$$

A' tönülés és a meleg: ha a meleg m
nőis, a hányszor inkább ösve tönül
lég annyiszor nagyobb a rugalom: innen a
vél puská, s több víz mozdító szerkezet
ha ugyan azon tön mellett a meleg nő; nő a
rugalom; innen az ösve rútskölz hójag
fel fuodik a melegen; s lehet meleggel ritet
szöktetni, - s én képer esinálni -

S., Ha vagy bizonyos helyen a lég g
gyérül s a körülle lévő meg tönül; vagy
pedig bizonyos helyen meg tönül, s a körülle
lévő meg gyérül mi lesz? -

Mozgás: péld a Fénkhétől talál
manometer, egy vékony hegy nagy golyóbis
bizonyos helyen a mérték egyik végére atasztva,
s túl sűjt kéve a nyug lérig; a lég annyif sulyos
tan belölle, a mennyi a sulya volna amyi
féretű légnék; ha a lég tönül, ugyan amyi
féretű légnék akkor több volna a sulya, tehát
nő az emelő en, és így a golyóbis ház, meg
fordítva ha a golyóbis áll, a lég gyérülését
mutatja. - Ha a keménere sűjta, s kemény-
be a meleg al, a lég meg gyérül mozgás lesz
fel felé; valamint ha azok hidegen maradv
a lég hűvös körül g melegül nál a hő-
keménybe a lég s az sűjta lég, s fűst lesz
mind

mind nyárba külvároson dél tájt, valamig
a kemény erőszakkal meg is melegítetik;
az homár milót új kemencéket próbálnak
olyanok is kell a fűtőt meg ijedni. A'
kúfá barlangok / a lég lopakodik / a kemencé
mellet a meleg alig meg gyérül ^{legy} meg
fel. -

S., A' Lopoba mién háig fel a bor? -

Mint felyebb a le fordított karafinba
a hi tágitás mell üregébe kerülve a lég
a külső lég rugalma nyug letig emeli
a bor. -

S., A' víri puszkába fel háigna e'
a víz 22 lábba felyül? -

Nem; s a keneső mintegy 28' erőlig
háigna aron felyül Toricelli ürességet
csinálna; mivel meg volt mondva, h a lég
rugalma allora magosságu orlopor
bit el. -

S., A' Barometer ráját be-
kell e' egészen dugni? -

Yokéhevebb be dugva is az oda
be ráru kis lég rugalma éppen úgy bírná
az orlopor; s hogy ha aron helyre kétszer
tömődőbb lég tétetnék két olyan magos
orlopor bit; de a magosságu nem változik
a külső

külső lég sűrű: be lehet khat, s be,
kell dugni a por ellen dugni, de ez úgy
hogy a külső lég hozza fűjén; melyis
ajtó átlak közein be szolgál a szoba-
ba, hogha semmi se jöhet be aron szobába
a barometer nem változna, hán ha a meleg
lé, ha meg melegedne a lég a hátra meg
növen a rugalmas hígna a barometer.

Mien jön a Rivárvány a bor?

A' homár jön, magosabbban van mint
a másod sárani ki folyás; a lég nyomása
meg nagyobb a ki folyás felől; de igen kicsi-
vel nagyobb; ~~de a nyomás~~ sárabani bor
szőlő hűsőbb bor szőlő, mely ellen túl
semmi sincs; mivel ha egyenlő volna a
két sárban a bor szőlő nyug let volna;
~~ennek~~ ^{egy rész} edven le felé aron bor szőlő, mely
ellen túl semmi sincs, mint a vízi pus-
kára utáma jön a többi. A' közönséges
Rivárvány aron is rosz, hog a sárani
szőlőre lévén könnyen le szalad a bor,
más felől fel mehetvén a lég; de ha fűg-
gelyileg állis a Rivárvány sárán, ugyan-
er okból igen tágas m lehet; lehet ugyan
úgy alacsony, hog tágas is lehet. -

72. könyv

32 lábón feljűl jűd ex alj a viret at
virmi nem lehet. —

S., Mien nem foly a csapon a bor
ha az alnaja jűl be van esnälva? —

Aren hogha nem felette lágas alatt
a lyuk nem mehet lég a ki jűvő bor
mellet fel; aromba a külső lég, ha a hordó
nem magosabb 32 lábnál annyit fel nyom,
ha pedig 32 lábnál magosabb volna
a hordó a nélkül, hogy lég becsátat-
nák hűtőre, folya! Ezen mivel a
bortól a léget külső el kánni, jo ha
feljűl egy vékony lyuk van furva, mehet
egy orsó nyéllel be lehet dugni, s mikor
a csapon eresztene ^{hall} aren orsót ki venne

Jaj a lefordító olajos úvegbot ed
allos jó olaj, mikor a méts egészével
el fogyván az olaj stíne annyira száll,
hogy egy felől leg felől fel, más felől
olat, száll le. — *Fony fony*

S., Mi a szabad meleg, s mi a lappan
go? —

Az első az, a mehet restint az
érzék, a kénél meg van s mivel van
olyan

olyan ér, a kinek izmai ereje
egyéb egészsége megvan, és valamely
tagjába ezen érre egészen elvész
mint a felte hójogba elvész a retina
élete: és a melyek a testek terjedése
mutat; laposango meleg földig ar, a melyen
ar előbbiek és bizonyos fel tét alatt
mutatnak. —

§. Mik a Szabad meleg Szarmo-
zatai?

1° Terjedés; mely olyan nagy lehet
a meleg növelésével, hogy egy bombi virral
tele, és keményen be dugva szélrel reped:
de meg jégrendő, hogy is is eltema con-
venient, a nagy hidegbe is elreped a
bombi; Ugyanis a meleg bizonyos apa-
dátánál meg szűnve ar az éles melyben
a meleg mást erőse kovácsol, is azok-
nak Szabadágos élete kezdődik, alul-
ván a kristályok, a test részleteinek
különböző jelei, ^{mel}különböző vonásokkal;

Ugyan a melyek a melegben
örve memek mint ar agyag; de is is
terjed a meleg, és teltrő ar apadás;
ar agyagból le menő víz részekkel a
lyukak oldalai örve esvén. —

2. Nemely

2, Némely testeknek megolvadása.
3, Párolgás, ~~gőzölés~~: a jég is ke-
mény hidegbe az az tűzre melegbe is
párat ad! - -

4, Fűvés: ekkor az egész maffa
feszül; s minden meleg a mi az után járul
horrá gőrré változtatja a vizet; de ha
bè van jól fedve mint az földi ^{magas} paránád
paraka, úgy nem hűlhetvén a gőzök által a
meleg annyira nőhet, hogy a csont is fűvel
fű. - fedetlen edényben amál több meleg
vell a fűvésre, minél nagyobb a lég nyo-
mása, tehát a barometer magassága;
Innen mielőt hamar meg telik a fűvés, s
hamar fű, a szélátvétel előtt jövendő. -
Némely test mint a higany nem fű, ha-
nem 600 Fahrenheit melegenél sárnyra
kerülve elrepül. -

5, Igész s: melyről alább: -

5, Milyen hozatik a szabadság meleg
elő eredetileg? -

12 A' nap által: minél közelebb a
negyed sötétnek jönnek a nap sugár,
s minél sötétebb testre esnek, amál
nagyobb meleg fejlik ki: ha hora tétel-
nek különbségű színű porok a nap
sugár